

SPREUKEN

Kern

Spreuken is een verzameling van zo'n 900 algemene geldende wijsheden, over allerlei praktische onderwerpen. Het boek is geschreven voor de jeugd, waarbij jeugd breed opgevat kan worden, van ongeveer 0 tot 40 jaar. De meeste, maar niet alle spreuken zijn van Salomo's hand.

Opbouw

In Spreuken komen verschillende onderwerpen door elkaar aan bod. Het is daarom lastig dit boek in te delen. Een indeling kan zijn:

inleiding (11-7)

wijsheid voor de zoon (18-33-9) (over vrouwen die je verleiden)

algemene spreuken (10-23¹⁴)

wijsheid voor de zoon (23¹⁵-24²²)

algemene spreuken (24²³-30)

wijsheid voor de zoon (31) (over de verstandige vrouw)

Kerntekst

De Spreuken laten zien dat wijsheid gekoppeld is aan God, aan het rekening houden met Hem:

- 'Het begin van alle wijsheid is ontzag voor de HEER.' (1:7)
- 'Wijsheid begint met ontzag voor de HEER, inzicht is vertrouwdheid met de Heilige.' (9:10)

Lijnen

De bijbelboeken Spreuken, Job en Prediker behoren tot de wijsheidsliteratuur. Het zijn alle drie educatieve boeken, maar ze hebben elk hun eigen accent:

Spreuken: rechtvaardigen worden gezegend (het maakt veel uit of je gelooft)

Job: rechtvaardigen worden niet altijd gezegend (het is geen automatisme)

Prediker: rechtvaardigen en goddelozen treft een zelfde lot (het maakt bijna niet uit of je gelooft)

In Spreuken wordt wijsheid gepersonaliseerd. Er wordt gesproken over Vrouwe Wijsheid en Vrouwe Dwaasheid. Waarbij de woorden van Vrouwe Wijsheid vrijwel gelijk zijn aan de woorden van Jezus in het NT:

- 'Wie mij zoekt, zal mij vinden.' (8:17)
- 'Ik was erbij toen hij de hemel zijn plaats gaf en een cirkel om het water trok, de wolken aan de hemelkoepel plaatste, de oceanen bruisend op liet wellen, toen hij aan de zeeën grenzen stelde, het water met zijn woord zijn plaats gaf, de fundamenten van de aarde legde.' (8:27-29)
- 'Want wie mij vindt, vindt het leven, en ontvangt de gunst van de HEER.' (8:35)

Dit gebeurt vaker in het OT.

In het NT zien we het omgekeerde. Daar wordt Jezus onze geïncarneerde wijsheid:

- 'Voor wie geroepen zijn, zowel Joden als Grieken, is Christus Gods kracht en wijsheid.' (1 Kor. 1:24)
- 'Door God bent u één met Christus Jezus, die dankzij God onze wijsheid is geworden.' (1 Kor.1:30)

Spreuken, Gods woorden kunnen je te binnenschieten, als je iets wilt of moet zeggen ('Want de heilige Geest zal jullie op dat moment ingeven wat je moet zeggen.' Luc. 12:12) Daarom ook is bijbelkennis zo belangrijk.

Uitgelicht

Voor jeugd

Zoals gezegd heeft Spreuken de jeugd op het oog:

'Ze vormen het ongeoefende verstand en geven de jeugd kennis en bezonnenheid. Laat wie wijs is goed naar deze spreuken luisteren en nog wijzer worden. Laat wie verstandig is meer en meer de vaardigheid verwerven deze spreuken en diepzinnigheden te begrijpen, deze woorden en scherpzinnigheden van de wijzen te doorgronden.' (1:4-6)

Dit maakt Spreuken goed geschikt om gelezen te worden door mensen die God nog niet kennen. Het is een bijbelboek met een lage instap. De inhoud is niet uitgesproken christelijk, maar geeft veel wijze regels over de onderlinge omgang in allerlei situaties, morele kwesties en de juiste levenshouding.

In masjaals

Veel spreuken zijn masjaals. Masjaal is het Hebreeuwse woord voor een spreuk met wat sprankeling, humor. Een masjaal is zwart-wit en vaak lekker ongenueanceerd. Daar houden jongeren van. Masjaals zijn mooi om als jongere in je op te nemen, maar moeten vaak niet letterlijk worden genomen. We kunnen God er niet aan binden. Maar in algemene zin zijn ze wel waar.

Een aantal voorbeelden:

'Mijn zoon, houd in je hart mijn richtlijnen vast, ze vermeerderen de dagen van je leven.' (3:1,2)

'In de schoot geworpen rijkdom is weer snel verdwenen, gestage groei maakt rijk.' (13:11)

'Een vrolijk hart bevordert een goede gezondheid, een sombere geest verzwakt het lichaam.' (17:22)

Ook Jezus gebruikt deze vorm veelvuldig. Denk aan de soms extreme voorbeelden in zijn gelijkenissen en aan de Bergrede.

Met wijsheid

In onze tijd wordt wijsheid vaak gelijkgesteld aan intelligentie. Met wijsheid in de bijbel wordt niet intelligentie bedoeld, maar verstandigheid. Het is een levenshouding, de knowhow to live.

'Dwazen denken bij zichzelf: Er is geen God. God kijkt vanuit de hemel naar de mensen, om te zien of er één verstandig is, één die God zoekt.' (Ps. 53:2,3)

Voorbeeld:

'Mijn zoon, luister naar mijn wijsheid, schenk mijn inzicht een aandachtig oor, opdat bezonnenheid je blijft behoeden, kennis over je waakt bij wat je zegt tegen een lichtzinnige vrouw.' (5:1-3) Als je naar God luistert, weet je inderdaad dat je niet moet ingaan op de verleidingen van zo'n vrouw, want het kost je je geld, nachtrust, gezondheid, goede naam.

De waarde van wijsheid is betrekkelijk. Wijsheid kan je niet redden. God alleen kan je redden. Als het begin, het vreten van de Heer, wegvalt, heb je niets meer aan wijsheid.

De waarde van wijsheid is echter niet betrekkelijk, zolang je wijsheid koppelt aan God. Eigenlijk moet wijsheid samenvallen met God. Dat zie je in Spreuken gebeuren.

Voorbeeld:

'Wijsheid roept in de straten, over de pleinen klinkt haar stem. Maar wie naar mij luistert, zal veilig zijn, hij hoeft geen angst te hebben voor het kwaad.' (1:20,33) Wijsheid is een persoon geworden God: Jezus. (Zie verder onder Lijnen.)

Opgemerkt

De Spreuken zijn in een patriarchale cultuur geschreven. Het gaat over een vader die zijn zoon toespreekt. Moeders en dochters komen niet ter sprake. Zij krijgen het via de mannen mee, zijn in de mannen inbegrepen.